

Sygn. akt II CSK 391/18

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku P. C.
przy uczestnictwie R. C.
o podział majątku spółki cywilnej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 lutego 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 27 lutego 2018 r., sygn. akt VII Ca (...),

**1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej
rozstrzygnięcia objętego punktem pierwszym zaskarżonego
postanowienia,**

**2. w pozostałym zakresie odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej
do rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z 8 marca 2017 r.:

I) ustalił, że w skład majątku spółki cywilnej - prowadzonej pod nazwą "Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe "M." S.C. z siedzibą w D. wchodzi następujące składniki majątkowe:

a) prawo użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej położonej miejscowości D., składającej się z działek nr 289, 294 i 296 o łącznej powierzchni 3,0379 ha, zabudowanej kilkunastoma parterowymi i piętrowymi budynkami stanowiącymi odrębne nieruchomości i tworzącymi nadmorski ośrodek

wypoczynkowy, dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w K. w VI Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta nr (...),

b) samochód osobowy marki Ford Transit nr rej. (...) o wartości 500 zł,

2) w ramach podziału majątku spółki cywilnej - zniósł współwłasność nieruchomości opisanej w punkcie 1a), przez dokonanie jej podziału fizycznego na dwie odrębne nieruchomości:

- nieruchomość nr 1 - składającą z się nowo zaprojektowanej działki nr 289/1 o powierzchni 0,9064 ha, działki nr 294 o powierzchni 0,3613 ha i działki o nr 296 o powierzchni 0,3106 ha - tj. nieruchomość o łącznej powierzchni 1,5783 ha i łącznej wartości rynkowej 2.306.700 zł

- nieruchomość nr 2 - składającą z się nowo zaprojektowanej działki nr 289/2 o powierzchni 1,4596 ha i wartości rynkowej 6.143.000 zł,

3) dokonał podziału majątku spółki cywilnej w ten sposób, że nieruchomość nr 1 przyznał na wyłączną własność P. C., a nieruchomość nr 2 oraz samochód osobowy marki Ford Transit przyznał na wyłączną własność R. C.,

4) ustalił, że P. C. spłacił długi spółki cywilnej w łącznej kwocie 172.822,38 zł;

5) zasądził od R. C. na rzecz P. C. 1.918.150 zł tytułem spłaty udziału w majątku spółki cywilnej i kwotę tę rozłożył na 10 rocznych rat, każda rata w kwocie po 191.815 zł, płatne do 30. września każdego roku, poczynając od 2018 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

6) zasądził od R. C. na rzecz wnioskodawcy P. C. kwotę 86.411,19 zł tytułem spłaty połowy należności opisanej w punkcie 4) postanowienia - płatną do dnia 30. września 2017 r., z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminowi płatności;

7) zobowiązał P. C. do wydania R. C. nieruchomości nr 2 - do dnia 15 października 2017 r.;

8) ustalił, że wnioskodawca i uczestnik ponoszą po połowie koszty postępowania, w tym koszty związane z wynagrodzeniem biegłych, z wyjątkiem: kosztów związanych z postępowaniem apelacyjnym w sprawie VII Ca (...) oraz kosztów związanych z postępowaniem zabezpieczającym, którymi to kosztami

w całości obciążył uczestnika postępowania, przy czym szczegółowe wyliczenie wszystkich kosztów pozostawił referendarzowi sądowemu.

Na skutek apelacji uczestnika R. C., w której apelujący zarzucał wadliwe przyjęcie, że podział nieruchomości był dopuszczalny oraz pominięcie zgłoszonych przez niego roszczeń o wynagrodzenie za korzystanie przez uczestnika z części nieruchomości i wydatków poniesionych na jej zakup, Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 27 lutego 2018 r.:

I. odrzucił apelację w części dotyczącej:

a) żądania uczestnika zasądzenia od wnioskodawcy kwoty 420.000 zł z odsetkami tytułem wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości;

b) żądania uczestnika zasądzenia od wnioskodawcy kwoty 474.600 zł z odsetkami tytułem kosztów poniesionych na zakup nieruchomości;

II. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że zasądzoną w punkcie czwartym kwotę 172.822,38 zł obniżył do kwoty 17.811 zł, a kwotę 86.411,19 zł zasądzoną w punkcie szóstym tytułem spłaty obniżył do kwoty 8.905,50 zł i oddalił wniosek w pozostałej części,

III. oddalił apelację w pozostałej części,

IV. orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego wniósł uczestnik zaskarżając tą skargą rozstrzygnięcia objęte punktami pierwszym i trzecim. Jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na istnienie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), potrzebę wykładni przepisów prawa (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz zarzucił, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Skarżący sformułował następujące zagadnienie prawne: „Czy w sytuacji pominięcia przez sąd I instancji zgłoszonych przez stronę postępowania roszczeń z art. 618 § 1 k.p.c. o zwrot nakładów i wydatków na rzecz wspólną w sprawie o podział majątku spółki cywilnej jako twierdzeń i roszczeń spóźnionych w świetle art. 207 § 6 k.p.c., które nie mogą być przedmiotem innego postępowania zgodnie z art. 618 § 3 k.p.c., przy braku zawarcia postanowienia o ich oddaleniu w sentencji orzeczenia, strona ma prawo skarżyć pominięcie powyższych roszczeń w drodze

apelacji, czy taka apelacja byłaby niedopuszczalna z uwagi na brak substratu zaskarżenia ?”

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów „to jest art. 207 § 6 k.p.c., art. 325 k.p.c., art. 351 k.p.c., 367 k.p.c., art. 618 k.p.c. w zakresie, w jakim strona ma prawo do skarżenia apelacją pominiętych przez sąd w trybie art. 207 § 6 k.p.c. jako spóźnionych, a zgłoszonych formalnie roszczeń określonych w art. 618 k.p.c. z zaniechaniem wnoszenia o uzupełnienie postanowienia w tym zakresie i apelacja w tym zakresie nie powinna podlegać odrzuceniu”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wynika z treści skargi kasacyjnej, uczestnik objął zaskarżeniem nie tylko orzeczenie o oddaleniu jego apelacji, ale także rozstrzygnięcie odrzucające tę apelację w części, w której Sąd drugiej instancji uznał, że nie było substratu zaskarżenia, ponieważ Sąd pierwszej instancji nie orzekł o dalszych roszczeniach zgłoszonych przez uczestnika.

W procesie, zgodnie z treścią art. 398¹ § 1 k.p.c., skarga kasacyjna przysługuje od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku, a w postępowaniu nieprocesowym, zgodnie z art. 519¹ § 1 k.p.c., od postanowienia tego sądu co do istoty sprawy. Powołane przepisy dopuszczają nadto zaskarżenie skargą kasacyjną postanowień: w przedmiocie odrzucenia pozwu/wniosku albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie. Zwrócić należy uwagę, że w obu tych przepisach ustawodawca posłużył się zwrotem „kończących postępowanie w sprawie” tylko w odniesieniu do dwóch rodzajów postanowień sądu drugiej instancji, mianowicie: postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu oraz postanowienia o umorzeniu postępowania. Postanowienie o odrzuceniu apelacji jest co prawda postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie, zamyka bowiem drogę do merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji, ale nie jest ani orzeczeniem co do istoty sprawy ani nie jest postanowieniem w przedmiocie odrzucenia pozwu/wniosku ani postanowieniem o umorzeniu postępowania, kończących postępowanie w sprawie.

W konsekwencji ustawowego ograniczenia katalogu orzeczeń zaskarżalnych skargą kasacyjną, ten nadzwyczajny środek zaskarżenia nie przysługuje od wszelkich innych postanowień sądu drugiej instancji, nawet, jeśli mają one charakter kończących postępowanie w sprawie, w tym także postanowień o odrzuceniu apelacji.

Możliwość zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu apelacji nie jest, więc objęta zakresem przedmiotowym odnoszących się do skargi kasacyjnej art. 398¹ § 1 i art. 519¹ § 1 k.p.c. lecz wyłącznie zakresem art. 394¹ § 2 k.p.c. (w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) znajdującego się w rozdziale poświęconym zażaleniu. Przepis ten stanowi, że w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

W świetle powyższego, zaskarżenie przez uczestnika skargą kasacyjną postanowienia Sądu Okręgowego w części odrzucającej jego apelację, a więc środkiem procesowym nieprzewidzianym przez ustawę dla tego rodzaju rozstrzygnięcia, czyni tę skargę we wskazanej części niedopuszczalną. Skarga kasacyjna niedopuszczalna podlega odrzuceniu (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.).

Dodać należy, że Sąd Najwyższy w składzie orzekającym, nie podziela poglądu wyrażonego w postanowieniu tego Sądu z dnia 8 marca 2004 r. (II PZ 8/04, OSNP 2005/1/9), wywodzącego z uchwały połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy z dnia 6 marca 1972 r. (III CZP 27/71, OSNC z.1973, z. 1, poz. 1) o konieczności przyjęcia i rozpoznania według właściwych przepisów nieodpowiedniego środka zaskarżenia, jeśli jego rodzaj został narzucony stronie niewłaściwą formą, w jaką swoje orzeczenie ujął sąd. Środki zaskarżenia do Sądu Najwyższego wnoszone są wyłącznie przez pełnomocników dysponujących specjalistyczną wiedzą prawniczą, dla których rozróżnienie środków zaskarżenia właściwych dla różnych rodzajów orzeczeń sądowych nie jest czynnością skomplikowaną. Zwrócić też należy uwagę, że w rozpatrywanym wypadku nie można było mówić o niewłaściwej formie orzeczenia, skoro zarówno orzeczenie co do istoty sprawy jak i postanowienie tzw. formalne przybrało identyczną formę postanowienia. Ponadto zamieszczanie

postanowienia o odrzuceniu w części środka zaskarżenia w postanowieniu rozstrzygającym sprawę, co do istoty nie jest praktyką wyjątkową i nie uzasadnia stosowania wykładni łamiącej zasadę podziału środków zaskarżenia w zależności od przedmiotu rozstrzygnięcia. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w postanowieniach z dnia 17 stycznia 2003 r. (I CZ 190/02, nie publ.), z dnia 15 kwietnia 2004 r., (IV CZ 36/04, nie publ.), z dnia 5 lipca 2012 r. (IV CZ 81/12, nie publ.). Brak było też podstaw do potraktowanie tej części wniesionej skargi kasacyjnej jako zażalenia, nie tylko dlatego, że jej konstrukcja i treść jednoznacznie wyklucza możliwość przyjęcia, że doszło do omyłkowego oznaczenia (nazwania) pisma procesowego (art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c.), ale także dlatego, że inne są terminy dla wniesienia skargi kasacyjnej i inne dla wniesienia zażalenia; w tym wypadku doszło do przekroczenia terminu do wniesienia zażalenia.

W pozostałej części brak było podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy jedynie na tych przesłankach może rozstrzygać w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sformułowane przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dwie przesłanki, istnienia istotnego zagadnienia prawnego i potrzeby wykładni przepisów prawa związane były z tą częścią rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, w odniesieniu do którego skarga kasacyjna została odrzucona, pozostają one zatem poza wszelkimi rozważaniami. Trzecia, powołana przez skarżącego przesłanka, oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wiążąca się z oddaleniem apelacji wobec niepodzielnia przez Sąd drugiej instancji stanowiska skarżącego, co do niedopuszczalności podziału fizycznego nieruchomości, została uzasadniona lakonicznie, przez ogólnikowe odwołanie się do sprzeczności podziału ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem nieruchomości i umownego wyłączenia podziału. Zważywszy, że przesłankę tę uznaje się za występującą w sprawie tylko wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i

niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa albo wydane zostało w wyniku dostrzegalnej w sposób pewny i niewątpliwy bez potrzeby głębszej analizy juredycznej błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, co skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku wykazać (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2011 r., I PK 237/10, 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, 24 lutego 2012 r., V CSK 225/11, 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15), brak jest podstaw do przyjęcia, że skarżący tak rozumiane naruszenie prawa i wadliwość kwestionowanego rozstrzygnięcia w tymże wniosku wykazał.

Z uwagi na powyższe, orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

aj